

In Memoriam J.W. Bosch

4 april 1890 - 23 mei 1982

Met het overlijden van Mr. J. W. Bosch op 92-jarige leeftijd verdwijnt een bijzonder markante figuur uit de Bredase samenleving. Naast zijn veeljarige staat van dienst als officier van justitie betekent het verscheiden van de heer Bosch voor ons, leden van de Geschied- en Oudheidkundige Kring „De Oranjeboom”, vooral het afscheid van onze oudvoorzitter.

Al kort na de oprichting immers nam hij het presidiaat van Professor Verberne over; hij bekleedde die functie van 2 april 1949 tot 10 april 1963; op de algemene ledenvergadering van die datum werd hij bij acclamatie tot erelid benoemd. Terecht, want hij had zijn taak vervuld als een goed voorzitter betaamt: hij werkte met visie vanuit door de leden aanvaarde doelstellingen en uitgangspunten; hij liet een ieder in zijn of haar waarde en vermeed nadrukkelijk zich in details te verliezen.

Ook in de vervulling van het voorzitterschap bleef Jan Bosch als steeds geheel zichzelf. Hij beschikte over vele gaven naast de handicap van een minder goed gezichtsvermogen: het laatste viel nauwelijks op; van zijn getalenteerdheid merkte men des te meer. Van eigen persoonlijke instelling en van een al vroeg sterk ontwikkeld rechtsgevoel uit wist hij zich aangetrokken tot de studie in de rechten, maar veel meer nog tot die van de rechtshistorie.

In meer dan één opzicht zou hij zijn gehele welbestede leven lang student in de beste zin des woords blijven: enerzijds door zijn rusteloze weetgierigheid, zijn innerlijke behoefte de werkelijkheid te vinden en de schijnwereld te ontmaskeren, anderzijds door zijn snaakse geest en het cultiveren van een op Lugdunum Batavorum geënt jargon. Hij was uitermate trots op „Leie” als alma mater; composito vultu kon hij notoire „Utrechtanaren” vragen, of men daar werkelijk ook wetenschappelijke studie kon bedrijven; verder nam hij binnen zijn geestelijke gezichtskring

Mr. J. W. Bosch. 1890-1982
Foto gemaakt in 1955 door Mr. D. Bins

slechts diegenen op, die als hijzelf uitblonden door kennis, vakdiscipline en originaliteit. Als zodanig speelde hij dan ook een grote rol in het tijdens en na WO II bestaande gezelschap uit Breda en omgeving, waar letteren en kunst, maar vooral geschiedenis en oudheidkunde op hun maatschappelijke en culturele waarden getoetst werden. Aldaar kwamen zijn gaven van scherpzinnigheid, oorspronkelijke benadering, eerlijkheid en vasthoudendheid bij wetenschappelijke vraagstelling, maar ook zijn grote belezenheid, grondige talenkennis en brede eruditie in hoge mate tot uiting.

In die kring van o.a. Bosch, Brok, Cerutti, Enklaar, De Lepper, Meeuwesse, Houwens Post, Scherft kwamen na WO II de wenselijkheid en het initiatief, waarbij trouwens van het eerste uur af ook anderen betrokken waren, tot oprichting van „De Oranjeboom” op.

Het sprak voor een ieder dan ook vanzelf, dat Bosch na het terugtreden van Verberne hem als voorzitter opvolgde. Bosch' periode is voor onze Geschied- en Oudheidkundige Kring uitermate vruchtdragend geweest: het ledenbestand bleef constant op een - voor het toentertijd tamelijk kleine Breda - redelijk percentage van het inwonertal, de tweemaal per jaar gehouden excursies genoten grote belangstelling, dankzij het gericht zijn op geschiedkundige gebouwen en tentoonstellingen, het jaarboek bood eenieder met enig oog voor eigen omgeving en met de vraag hoe het wel zo gekomen was, telkenjare iets van haar of zijn gading.

Terecht kon Jan Bosch in zijn „Ter Herdenking” voor in het XIe jaarboek in 1958 dan ook gewagen: „Tien jaar is een kroonjaar, een jaar voor een taart met tien kaarsen.....” met de redegeving, die hem zo grote voldoening gaf, omdat juist hij daar steeds voor geijverd had: „in de wetenschap, dat het jaarboek van De Oranjeboom niet alleen in onze eigen kring, maar ook in België en boven de grote rivieren erkenning van zijn waarde en belangstelling heeft gevonden . . .”.

De kwaliteit van de artikelen in het jaarboek is hem steeds in hoge mate ter harte gegaan: daarnaast richtte hij van het eerste verschijnen

af zijn volle aandacht op de bruikbaarheid; hij kende maar al te goed uit eigen ervaring het wanhopig zoeken naar wel bestaande, maar nergens adequaat geregistreerde artikelen; voor de eigen streek gold die hinderpaal vooral het gebruik van het tijdschrift „Taxandria”. De „registers” op de in onze jaarboeken verschenen artikelen vormen zijn geesteskind: hij schonk er terecht in zijn „Ten Geleide” op het VIIe jaarboek uitvoerig aandacht aan . . . „een technisch vrijwel volmaakt werkinstrument”. Het feit, dat die inleiding nu juist in de verdere Registers niet opgenomen en vermeld is, zou Jan Bosch zeker een sarcastisch verhaal ontlokt hebben! Ook in latere jaren, wanneer weleens gemurmureerd werd tegen de hoge uitgaven voor het samenstellen en opnemen van de Registers, verdedigde hij steeds met klem en met verve het inzicht, dat wetenschappelijk niveau naast kwaliteit ook toegankelijkheid vereist.

Het is voor de toekomst van de nog jonge kring „De Oranjeboom” van wezenlijk belang geweest in mr. J. W. Bosch een voorzitter te hebben, die over een uitgebreid netwerk van nationale en internationale contacten beschikte. De te Breda gehouden Journées d’Histoire du Droit (1953) en de Akademiedagen X van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (1957) vormen allerminst de enige voorbeelden van de wisselwerking tussen Breda en de buitenwereld, waarin Mr. Bosch een spilfunctie vervulde. Niet slechts op die momenten, doch bij alle evenementen van De Oranjeboom stond mevrouw Bosch-Bauduin haar echtgenoot op de haar eigen charmante wijze ter zijde. Overigens niet alleen dan Bosch was een uitgesproken gezinsman, die eigenlijk bij voortduring de liefhebbende aanwezigheid van vrouw en kinderen, later ook van zijn kleinkinderen als een van de grote vervullingen van zijn leven doorvoelde.

Slechts eenmaal schreef Bosch, die overigens hele reeksen artikelen op zijn naam heeft staan en die allerwege geroemd is als een eerlijk, conscientieus, onopgesmukt en nauwgezet recensent, voor ons jaarboek (III, 1950). Toch weerspiegelt dat ene artikel de rechtshistoricus en de mens Bosch in al zijn opvattingen. U treft er evenzeer aan zijn gave de „aloude, welheergebrachte costuymen” in het groter verband van de geschiedenis der Lage Landen te plaatsen als de verwoording van die

immer weer doorleefde schending van zijn nationaal- en van zijn rechtsgevoel: „de inval der Germaanse barbaren”.

Jan Bosch leeft voort in onze herinnering als een trouwe vriend, een gelovig man met een zeer persoonlijke levensbeschouwelijke interpretatie, wars van gekakel en potsierlijkheid, onverstoorbaar en recht door zee, een snedig bestrijder van taalinflatie en „blah blah”, een geestig verteller die hield van gezelligheid met een goed glas en die zich smakelijk kon vermeien in de chinoiserieën en absurditeiten van mensen en regels uit het verleden.

Wij gedenken met eerbied onze voorzitter en rouwen om het verscheiden van ons erelid Mr. J. W. Bosch.

Breda, 1 november 1982.

Y. P. W. van der Werff.